

Év végi jegyzetek

Szeretem a karácsonyt: a nyugalmat, a békét jelenti akkor is, ha számomra ez a családi ünnep fokozott munkával jár.

Évtizedeken át délután és este is játszottam az ünnepnapokon, és ez a jóleső érzés, a másoknak örömet szerzés érzése hozzátartozott a fenyőillathoz, a gyertyafényhez, a zsoltárok hangjához.

Ebben az évben mégis különös, bizarr fénytörést kap a szeretet ünnepe. Hónapok óta próbáljuk Molnár Ferenc „ördögi” művét, a Vörös malmot, amelyben a pokol főmagiszterét játszom, a főgonoszt, aki nem kevesebbet tűz ki maga elé, mint hogy pokoli találmányaival elrontja az embert, a teremtés koronáját. Hiába tagadnánk, Molnár fergeteges sztorija ismét elvarázsolt minket, zeneszerzőt, színészeket, költőt, rendezőt, tervezőket egyaránt. De miért? Mitől pezsdül meg a színház, mikor felröppen a hír, hogy a következő bemutató egy MOLNÁR-darab lesz? Mitől ragyog fel várakozóan a színészek arca és lelke, mitől jön lendületbe a legfásultabb rendező is, mitől csengenek izgatottabban a titkárság telefonjai, mitől ügyködnek lelkesebben a díszítők, szabók, kellékesek, fodrászok, vilá-

gosítók, miért szorongatja a szövegeknyvet a sügő is szerelmesen? És ami a legfontosabb, miért várja a közönség különös izgalommal Molnár Ferenc játékeit?

A válasz persze kézenfekvő, mert Molnár lebilincselő történeteket mesél. Játékában szinte minden percnél megvan a szenzációja. S miután játékeit szinte kivétel nélkül a férfi és a nő vagy nő és férfi párharcáról szólnak (ami ugye, valahol a paradicsomban kezdődött egy szerencsétlen kis almafa tövében), ez a téma mindenkit érdekel. Darabjai rólunk szólnak, akár kik vagyunk is. A szerelem, a házasság, a hűtlenség, a féltékenység nincs korhoz kötve. Sem történelmi, sem életkorhoz. És Molnár hihetetlenül otthon van ezekben a témákban. És be is veti teljes drámaírói fegyvertárát: a költészetet, a humort, a romantikát, a bölcsességet, a poézist, a filozófiát, a perzselő indulatokat, a keserűséget. Játékeit gyakran az álom és az ébrenlét határain játszódhatnak, ahol a vágyak a varázstsütrere valóra válhatnak, ahol minden megtörténhet mindenkivel.

Molnár játékeit élvezve leeshet az állunk hihetetlen sokféleségén. Mert a város költője ő, ez világos. Budapest poétája. És ezen belül hány és hány világot ismer és énekel meg. A fűvészkert és a Pál utca fia ő, de otthon van a Józsefvárosban is és a Lipótváros előkelő úri lakásaiban, uralkodóházak díszes ebédein, és természetesen otthon van a színpadon, színdirektorok füstös kis szobáiban, nagy és kis színészek öltözőiben. Műfaja összetéveszthetetlen. Mintha helyettünk szólna, mintha miattunk pörölné, szeretetre méltó szókimondása, vad huncutsága, tiszteletlensége, démoni vesébe látása, megértése, lírája mindannyiunké.

Kísértetiesen közel kerül teremtményehez, veszélyesen sokat tud figuráiról: mintha ő lenne egy személyben valamennyi cseléd lány és hintáslegény, bankár és sófőr, császár és eladósegéd, színházi tűzoltó és ünnepelt díva, ördög és angyal. Szerencsés színész, szerencsés rendező vagyok. Nagyszerű emberekkel találkozhatam életemben. Shakespeare, Csehov, Ibsen, Shaw, Gorkij, Miller, Williams, Turgenyev társaságában olyan magyarokat játszhattam és játszhatok, mint Katona és Madách, Németh László és Lengyel Menyhért, Háty Gyula és Szomori, Szabó Magda és Illés Endre, Görgy Gábor, Karinthy Ferenc, Békés Pál és persze Molnár Ferenc, aki különleges helyet foglal el életünk-

ben, mert minden játékban a lubickoló öröm, a bugyborékoló nevetés, a meghatott csönd cinkos örömeivel ajándékoz meg minket. Százvalahány estén keresztül kegyetlenkedtem az Ördög diabolikus, keletlen humorával és sütkéreztem a nézők szeretetében az Üvegcsipő Sipos asztalosaként, majd képernyőre álmotduk a Farkast, ezt a bölcs, fájdalmas, torokszorító felnőtt mesét, és ezekben az estékben fésztörként parádézom Molnár talán legsikeresebb játékában, ebben az elkészített bohózatba szőtt komédiában. Már-már azt hittem, hogy mindent tudok Molnárról.

S most, hogy a Vörös malom bugyrait járjuk, ki tudja, hányadszor, újra feltettem magamnak a kérdést: Úristen! Ki ez a költő? Ki ez a Molnár Ferenc, és kik vagyunk mi, hétköznapi emberkéek, akik itt cselünk-botlunk Pest és Buda girbegurba utcáin, dolgozunk, szeretünk, csalódunk, s akiket érzelmek, indulataink, vágyaink néha mint bábokat rángatnak láthatatlan szálakon.

KIK VAGYUNK MI?

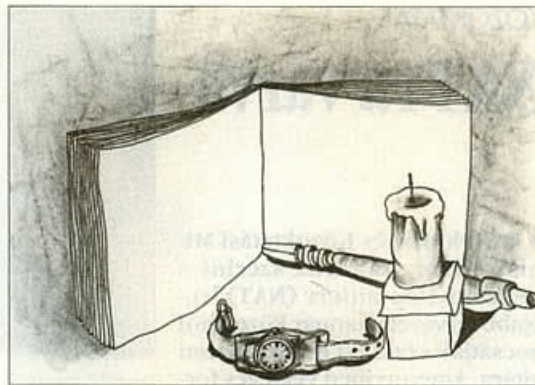
Ezen töprengtünk nap mint nap, heteken, hónapokon át, fárasztó és mégis lelkesítő, elkésztető és újra bizakodó próbákon, és erre a látszólag egyszerű kérdésre keresgéljük kintán a választ – most már örök játszótársunkkal, a közönséggel a rendhagyó szilveszteri bemutatón.

1994. december 27.

Megtisztelő felkérést kaptam a Televízió új vezetőitől, hogy köszöntsem a képernyőről a közönséget, 1994-ben éjfél előtt és „jövőre”, 1995 hajnalán.

A főpróbák után, az éjszaka csöndjében a köszöntő szövegén dolgozom. Jó érzés, hogy amiért egész színészi életemben éltem, amiben hittem, most ötvenévesen összefoglalhatom. Szilveszter éjszakáján, a tévében és a Madách Színház színpadán.

Igenis van a lelkünk legmélyén valami, ami romolhatatlan. Gyémánt vagy homokszem, vagy az „édenkertnek késő sugára”. Hiszek ebben, rendületlenül. Úgy érzem, erre a sugárra, az élető melegre nagy szükségünk lesz '95-ben. Néhány gondolat, amiről beszélni szeretnék a tévében éjfél előtt.

1994. december 31.

KÖSZÖNTŐ

Hölgyeim és Uraim!

Engem ért a megtisztelés, hogy az új év küszöbén köszöntsem Önöket, ezekben a meghitt, reménytelen percekben, amikor egy kicsit – legalább képzeltben – megint újra kezdjük az egészet. Most még reménykedhetünk, hogy jövőre másképp és más lesz minden. Jobb és szebb. Most még előttünk a lehetőség, álmódozhatunk. Még tiszta a lap, üres a naptár. Most még talán megvan bennünk az erő, hogy hétköznapi csodát tegyünk és ahelyett, hogy megalázó kis csatákban, pürrhoszi győzelmekben elveszítjük egymást és önmagunkat, inkább örökké vitázó, örökké elégedetlen, de mégiscsak egyet akaró közösséggé váljunk, és egy ici-pici példát adjunk a minket körülvevő, nyüzsgő, s néhol kegyetlenül lángoló világnak.

Elsősorban tehát békét kívánok mindannyiunknak! Békét az egész földgolyón, távoli földrészekben és déli szomszédunknál, és itt-hon, városokban, falvakban, családokban, munkahelyeken, iskolákban. Békét a lelkünkben. Kívánok meghitt ünnepeket és ami talán fontosabb, nyugalmas, munkás hétköznapiakat. Hogy dolgozhassunk! Pontosán, szépen. Hogy hinni tudjunk abban: bármit csinálunk is, bármilyen kicsi alkatrészei vagyunk is egy hatalmas gépnek, nélkülünk nem működik, nélkülünk nem megy előre a világ. Kívánom, hogy rátaláljunk erre a hitre. Hinni, hogy szükség van ránk, hinni a hivatásunkban, hinni a becsületes múltban, és a jobb jövőben. Hinni önmagunkban és hinni egymásban.

Emelem poharam, és kívánom végül mindannyiunknak szerte az országban, hogy teljesüljenek vágyaink, valóra váljanak dédelgetett álmaink.

Hát Isten éltessen 1995!